

TERREMOTO NEL PSDI

Vespasiano e Rosenwirth «emigrano» nel PSI

Acque agitate in casa socialdemocratica dopo il passaggio improvviso di due esponenti di punta del PSDI friulano al PSI. Ma nella loro «fuga» verso i socialisti, considerata «esaurita la funzione ed il ruolo dei socialdemocratici come partito autonomo», l'assessore regionale al turismo Vespasiano e l'assessore provinciale Rosenwirth, sono stati seguiti anche dal direttivo e da tutti e sette i consiglieri comunali di Tarvisio. L'operazione, il cui artefice e regista è il parlamentare socialista De Carli, di fatto decapita il partito socialdemocratico nella Valcanale, vera roccaforte del PSDI.

È un'operazione questa che naturalmente avrà dei grossi risvolti anche sulla scena politica locale e regionale in quanto mette in discussione gli stessi equilibri della maggioranza regionale.

Immediata è stata la reazione del PSDI. Nei giorni scorsi si è precipitato in Friuli, nel tentativo di ricucire lo strappo, il ministro Nicolazzi. Quando poi la frattura si è rivelata insanabile, i socialdemocratici hanno tentato di minimizzare la «fuga», dicendo che si tratta di un «incidente di percorso» e che comunque è questo un fatto circoscritto. A Tarvisio è stata immediatamente convocata una riunione per rifondare la sezione del PSDI. Già alle prime voci di un passaggio al PSI di Vespasiano e Rosenwirth, il PSDI regio-

nale ha chiesto le dimissioni dei due assessori da tutti gli incarichi ricoperti in rappresentanza della socialdemocrazia. È stata chiesta anche una verifica politica tra i partiti che compongono la maggioranza in regione e ventilata la prospettiva di una crisi.

I due assessori transfughi pare invece che vogliano rimanere al loro posto, sostenuti in questa posizione anche dal PSI che tra l'altro non ritiene necessario alcun cambiamento all'interno della maggioranza regionale. In un documento dell'esecutivo provinciale della settimana scorsa il PSI si è inoltre pronunciato per una intesa «essenziale» tra DC, PSI e PRI (con eventuali sostegni esterni) per la formazione delle giunte a livello di provincia e di comune di Udine, «semplificando» così il quadro politico.

Per contro invece la DC, nel corso del comitato regionale tenutosi sabato scorso alla presenza del presidente Biasutti, ha riconfermato la validità del pentapartito. La consultazione elettorale ha rafforzato l'alleanza DC - PSI - PSDI - PRI - PLI e US che sostiene la giunta regionale, dice la DC che riafferma il ruolo strategico di questa alleanza e ribadisce il convincimento che la stessa debba dare luogo a stabili alleanze nelle giunte provinciali, delle città capoluogo e degli altri comuni della nostra regione.

NA SEMINARJU V LJUBLJANI

Poudarek na dvojezičnosti

13. julija: konec XXI. seminarja slovenskega jezika, literature in kulture v Ljubljani. Po zadnjem predavanju smo se udeleženci srečali, kot vsak dan, v okrepčevalnici Filozofske Fakultete. Tokrat pa je bilo res žalostno, ker smo se morali pozdraviti in posloviti. Mimo tega pa vsi smo odnesli, poleg pridobljenega znanja in bogatih izkušenj sožitja različnih navad in kultur, lep spomin.

Glavna tema letošnjega seminarja je bila Dvojezičnost. Temu so bila posvečena nekatera predavanja: Albina Nečak - Luk je predavala o perspektivah razvoja dvojezičnosti na narodno mešanih območjih v Sloveniji; Janez Dular o vzorcih pogovora v dvojezični družbi; Franc Jakopin o vprašanju dvojezičnosti v zgodovini slovenskih osebnih imen.

Vezan s to temo je bil tudi dopolnilni program, kot nedeljska študijska ekskurzija v Istro, kjer smo udeleženci seminarja obiskali radio in televizijo Koper in se nato srečali s predstavniki italijanske manjšine. Le-ti so nam povedali, da Italijani v Istri poleg radia in televizije, časopisov v italijanski, imajo italijanske šole, v slovenskih pa je nekaj ur italijanščine. Italijanski jezik je enakopraven slovenskemu tudi v javnih uradih in ustanovah. Ni pa, po njihovem mnenju, na tem področju poplne dvojezičnosti. Želeli bi namreč, da vsi tisti, ki tam živijo, bi obvladali oba

jezika in poznali obe kulturi.

Na koncu seminarja je bila tudi okrogla miza le na vprašanje dvojezičnosti, na katero so povabili tudi predstavnike slovenske manjšine na Koroškem in v Italiji, ter madžarske v Sloveniji, kjer je prišlo do zanimive izmenjave mnenj in soočanja med različnimi izkušnjami.

Na letošnjem seminarju, kot je povedal predsednik dr. Janez Dular, je bilo 145 udeležencev iz štirih celin, od Kitajske do Poljske, od Italije do Francije. Med njimi je bilo tudi 10 Slovencev iz Videmske pokrajine. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture je bil ustanovljen leta 1965. Pobudo za ustanovitev so dali učitelji in sodelavci pedagoško - znanstvene enote za slovenske jezike in književnosti na Filozofski Fakulteti v Ljubljani, ki vsakoletne seminarje tudi organizirajo in na njih sodelujejo kot predavatelji in lektorji.

Seminar traja dva tedna, praviloma je v prvi polovici julija. Udeleženci so tuji slovenisti, slavisti in komparativisti, tako univerzitetni profesorji, docenti, asistenti, lektorji slovenskega jezika in drugi znanstveni delavci kakor srednješolski učitelji, študentje in prevajalci hkrati pa tudi kulturni in prosvetni delavci iz slovenskega zamejstva.

Izobraževalne oblike so lektorske vaje v več skupinah, pri čemer se upošteva stopnja znanja slovenskega jezika. Predavanja so pa namenjene vsem in obravnavajo področja slovenskega jezika, literature in druge vrste kulturnega ustvarjanja.

Seminar je torej pomembna mednarodna prireditelja. Udeleženci se v tem kratkem času skušajo naučiti čimveč, ker sta slovenski jezik in kultura zelo bogata in zanimiva. Vsi smatrajo znanje več jezikov kot nekaj naravnega, kot obogatitev človeka. Zato je nerazumljivo za Kitajca ali Francoza, da se slovenska manjšina v Italiji še danes bori za priznanje svojih pravic. Osnovna misel je, da poznavanje in kultura sta veliko bogastvo in zato morata biti neomejena.

Luisa Cher

MLADA BRIEZA V KANALSKI DOLINI

Dva tinedna diela, učenja an veselja

Med učenjem slovienskega izika

Parbližno 60 beneških otrok je lietos šlo na kulturno rekreacijsko letovanje Mlada brieza, ki ga že dvanaest let parpravlja študijski center Nediža, podperja pa ga tudi predsedstvo deželnege odbora.

Kje je lietos Mlada brieza?

Naši otroci so se lietos spet varnil u Kanalsko dolino, kjer so bili lan parvikrat. Dielajo, jedo an spi-jejo u liepem domu Mangart, ki ga «gestita» dva Rezijana, Aldo Di Lenardo an žena Clelia Tosoni. Počutijo se ko doma, saj Aldo in Clelia skarbijo za nje ko če bi bli njih otroci. Gor ostanejo do nedieje, vsega kupe 14 dni.

Kuo se imajo, kaj dielajo, kaj so vidli an kaj so se navadli. Za viedet an videt, kaka je lietošnja Mlada brieza smo šli u Žabnice (Camporosso) an preživiel cieu dan z otrokam.

Že ko smo prišli gor v sriedo zvečer za vičerjo (bli so gor samuo tri dni) smo videl, de so otroci veseli, dobre volje an živi... pa še kuo! Ker so usi use sniedli — an le kakemu je bluo trieba silt vičerjo — so, ko vsako vičer, začel piet vsi kupe. Napravli so še an zbor, u katerem po-jejo tisti otroci, ki so bli že petkrat na Mladi briezi, vodiu jih je Davide. Potle pa vsi uon, lietat, cabat balon an se igrat do 9. ure, kadar se usi poberejo u njih sobe, se umijejo an gredo ležat. Pa ne de bota mislili, de gredo hitro u pastieljo an zaspiejo. Šele tenčas rata use lepua an pride te prava voja za giokat an učiteljice imajo njih dielo priet ko otroci zaspiejo. Takole konča vsak dan na Mladi briezi.

Kaj se diela na letovanju?

Skupina «Pikapolonice» z Marino

Zjutra otroci ustajajo ob sedmi an pu, se umijejo, pogrnejo njih pastieje an pospravejo sobe, potle gredo uon, pred dom Mangart, kjer imajo telovadbo. Frišni an lepua zbujeji gredo potle na kosilo. Od 9. do pudan usi dielajo. Ker adni

Na Belopeških jezerih

otroci so stariš, adni mlajš, so jih razdelil po skupinah. Te velic se kličejo Strašila, potle so Vieverce, Pikapolonice an te narmajš so pa Jeleni. Po treh urah diela zjutra gredo popudan na sprehod al pa narobe: če pohajajo zjutra dielajo pa popudan. Imajo u programu tud cieu dan duge sprehode.

Ma kaj dielajo? S Sandro se učijo razne tehnike an rišejo. Bi jih muorli videt, kaka so po adni sami uri, ko imajo opravka s farbami... Z meštro Marijo Crainich se učijo slovensko. Lietos je manj otrok ko druge lieta, ker jih je bluo vič ko stuo; usi pa vič al manj poznajo slovienski dialekt, zatuo se hitro učijo. Ko smo bli gor so, mimo drugih rečieh, hitiel se navast štiet. Čaka jih velika tombola, zatuo čej bi sigurni, de na pozabijo al pa ne zastopijo kake številke. Učijo pa se tud nove besiede, pisat an piet nove piesmi. Dielo učiteljice pa se začinja od tistega, ki otroci že poznajo, od slovienskega dialekt. Marsikak pa je že poviedou, de sada mama an tata se na bojo mogli pogovarjat ta pred njim po sloviensko, jim na bojo mogli nič skrit zatuo, ki jih bojo zastopil.

Dnevnik Mlade brieze

Vsaka skupina diela po no uro na dan z Wilmo dnevnik, giornal Mlade brieze. Vsak dan posebe pišejo, kaj dielajo, kaj se jim gaja, kaj so se navadli. Lepua so začel pisat že od parvega dneva an brez se bat, če bo kaka napaka, kak eror u slovensčini. Začel so kot z no

igro, potle pa so uzeli tuole takuo zaries, de ko u usakem giornalu so «giornalisti» za kulturo, kronako, černo kronako, šport. Posebno pa jim je vseč dielat interviste. Parvi dan so se spraševal med sabo, drug dan so gauorli s kuharco Clelio, te trečji so že Luigia an Mariangela intervistale giornaliste. Gor je bila ekipa Alpe Adria, ki je posnela film o Mladi briezi za televizijo Koper. Ko so oni končal so začel pa otroci, ki so spraševal novinarko an sne-malca. Tud za černo kronako na manjka Marcu, Giacomu, Samanthi an drugim material.

«Pudajo ku jabuke», je bliu naslov članka, kjer so napisal, kuo marsikak otroci pade s pastielje med spanjem.

Puno imajo za pisat, kar gredo na sprehode an izlete. Bli so, recimo, v nacionalnem parku, na Belopeških jezerih (Laghi di Fusine), šli so te veliki par nogah te male so pa peljal - na Svete Višarje.

Otroci se učijo an nove tehnike risanja

okuole sebe, imena rož, trav, dreves an živali.

Blizu člankov sevieda muorajo bit an fotografije, zatuo so tud taki, ko Simone recimo, ki skarbijo, de narišejo — samuo v bielo an černo — vse, kar se gaja.

Mimo vseh telih stvari pa se otroci parpravljajo s rizbami, pesmi in drugimi rečmi na končno, zaključno prireditelja, ki bo malo dni priet ko se varnejo, v petek 26. zvičer.

(jn)

S. PIETRO

Questi gli incarichi di giunta ed i membri delle commissioni

La seconda seduta del consiglio comunale è stata interamente dedicata alla nomina dei rappresentanti in seno alle diverse commissioni in cui si articola l'ente locale. I referati sono stati così distribuiti:

il sindaco Marinig si occuperà di affari generali, finanze, rapporti sovramunicipali e provinciali;
il vicesindaco Adami: industria, artigianato, commercio e gestione della casa dello studente;
Luigino Chicchio: personale, sport, attività ricreative e trasporti pubblici;
Bruna Dorbolò: istruzione, cultura, assistenza, sanità, pubbliche relazioni;
Lucio Vogrig: ricostruzione, lavori pubblici, viabilità e programmazione urbanistica.

Altri incarichi sono stati dati a Renato Qualizza (iniziative locali ed ecologia), Danilo Dorbolò (agricoltura e agriturismo), Giuseppe Blasetig (lavoro, emigrazione, cooperazione, rapporti con i sindacati). Quest'ultimo è anche capogruppo della Lista civica.

I delegati all'assemblea della Comunità montana delle Valli del Natisone sono, oltre al sindaco membro di diritto, Claudio Adami e Giuseppe Blasetig per la lista e Giuseppe Chiabudini per la minoranza DC.

I delegati del comune nell'assemblea del Consorzio per il funzionamento e lo sviluppo della Scuola media: Angela Tomasetig, Giancarlo Venturini e Giuseppe Chiabudini, mentre quelli per il Consorzio per lo sviluppo industria-

Il sindaco Marinig con il prefetto Larosa in occasione del giuramento

le del Friuli orientale (SIFO) sono Adami e Blasetig.

Luigino Chicchio, Bruna Dorbolò e Arnaldo Bacchetti sono stati nominati consiglieri per l'elezione del Consiglio scolastico distrettuale.

Nominate anche le commissioni:

— commissione elettorale: Elio Borghese, Walter Manig, Giuliano Tropina e Arnaldo Bacchetti per la minoranza; supplenti: Giorgio Blasutig, Luigino Chicchio, Danilo Dorbolò e Piero Iussig;

— commissione comunale per il commercio: Renato Qualizza, Piero Iussig;
— commissione per l'assegnazione degli alloggi dell'IACP: il sindaco Marinig, Lucio Vogrig e Arnaldo Bacchetti;
— commissione per il terremoto: Lucio Vogrig, Luigino Chicchio, Claudio Adami, Arnaldo Bacchetti e Piero Iussig;
— commissione per la definizione delle imposte sui redditi: Gino Corredig e Antonio Borghese.

Pogovori SZDL - KD

Kot gost Krščanske demokracije se je prejšnji teden mudila na dvodnevni obisk v deželi Furlaniji - Julijski krajin delegacija Republiške konference SZDL Slovenije, ki jo je vodil predsednik Franc Šetinc. V ospredju pogovorov je bilo vprašanje zaštite slovenske manjšine. Deželni tajnik KD Longo je s tem v zvezi dejal, da bi se morala sestava globalnega zaščitnega zakona bližati koncu. Longo je tudi zagovarjal zakonski osnutek KD kot edinega, ki lahko prepreči težave v okolju, ki Slovenecem ni naklonjeno in tudi realizem, ki mora biti prisoten v vladnem osnutku zakona.

Najlepše bi proslavili 10 - letnico osimskih sporazumov, je dejal predsednik Šetinc, če bi že imeli na mizi globalni zaščitni zakon za Slovence v Italiji. To ne bi bil praznik samo za manjšino temveč aktiven doprinos sožitju.

Bistvo vprašanja je dalje poudaril Šetinc je, da manjšine uživajo tiste pravice, ki mu zagotavljajo enakopravnost; pri tem pa se ne smejo delati razlike glede na ozemeljsko pripadnost Slovencev.

Delegacija Republiške konference SZDL se je v goriškem kulturnem domu sestala tudi z enotno delegacijo Slovencev.

Direttivo regionale PCI su economia e minoranze

Il comitato direttivo regionale del PCI ha dedicato le ultime recenti sedute alla situazione delle proposte per le minoranze linguistiche e in modo specifico di quella slovena nelle sedi parlamentari. Altro argomento è stato quello relativo alle proposte di legge di carattere economico per le aree confinarie.

Il direttivo regionale del PCI ha osservato che su quest'ultimo terreno si sono segnalati dei passi avanti con la presentazione di una proposta socialista in merito e con la prospettiva di un disegno governativo.

Anche la legge «quadro» per le minoranze, con l'approvazione in commissione di 19 articoli, ha fatto sostanziali passi avanti. Ferma, invece, la legge per gli sloveni che risulta bloccata dalle cosiddette audizioni. Il direttivo re-

gionale del PCI ha concordato un nuovo sforzo del partito per far uscire la proposta dalle secche in cui pare invasiata. Proporre perciò una iniziativa perché, in mancanza di una proposta governativa, siano i gruppi presenti nel comitato ristretto ad avviare l'elaborazione di un testo unificato, al quale il PCI non mancherà di dare il suo fattivo contributo.

Inutile dire che sullo sfondo di tutto questo sta il timore, presente nel PCI, che le cose vadano per le lunghe e che si creino situazioni analoghe, per quanto rovesciate, a quelle di Bolzano. Nella discussione sono intervenuti numerosi dirigenti. Per la federazione di Udine hanno parlato l'on. Arnaldo Baracetti, Mario Lizzero e Paolo Petricig.

Predlog PSI za razvoj obmejnega pasu F-JK

Gospodarska določila osimskih sporazumov niso bila uresničena. Ponovno pogajanje med podpisniki sporazuma pa je za sedaj neuresničljivo. Iz tega izhaja, da so za sprožitev gospodarskega razvoja obmejnega področja dežele Furlanije - Julijske krajine, od Trsta do Karnije, potrebna nova, drugačna sredstva. Potrebna je ustanovitev več industrijskih con ob meji, kjer bi veljale določene davčne in druge olajšave ter druge oblike spodbujanja gospodarskih dejavnosti. Take ugodnosti pa bi na to področje pritegnile tuje investitorje in tuj kapital (ne samo jugoslovanskega in italijanskega). Lahko bi v tem okviru nastala mešana podjetja.

Na osnovi teh ugotovitev je socialistična stranka sestavila zakonski osnutek za gospodarski razvoj obmejnega

pasu naše dežele, ki je v marsičem podoben onemu, ki ga je pred meseci predložila KPI. Podpisniki novega osnutka so socialistični poslanci Testa, Sodano in De Carli. Slednji je zakonski osnutek PSI predstavil prejšnji teden na tiskovni konferenci v Vidmu, kjer je še posebej poudaril, da dežela Furlanija - Julijska krajina predstavlja odprto okno proti vzhodnim državam in je zato za marsikatero investitorja zanimiva.

O tem zakonskem osnutku, ki predvideva naložbe za 400 milijard v teku šestih let, in o tistem, ki ga je predložila KPI, naj bi v Parlamentu razpravljali vzporedno s tako zvanim paketom za Trst in Gorico. Omenjena sredstva pa so — je dejal De Carli — odločilnega pomena za bodočnost naše dežele.

Ob stoletnici rojstva Pietra Negra iz Zavarha

Pietro Negro - Vigji Škurjan iz Zavarha se je rodil 14. julija 1885 v Zavarhu in tu doživel osnovno šolo; za tem se je izpopolnil pri domačem duhovniku.

Leta 1911 je položil izpit za mitniškega uradnika (daziere) pri Videmski Prefekturi. Nato je prevzel službo na Njivici v Bardski občini. Leta 1925 je odkril novo zavarško jamo in se zavzemal, da bi ta podzemeljska lepota kapnikov in belih usedlin bila odprta javnosti.

Prvi je o Petru Negru - Škurjanu pisal France Bezljaj, ki je v Slovenskem entografu (I, 1948, str. 65-71) izdal peščico njegovih pesmi pod naslovom «Ljudski pevec iz Tera».

Negro je v terskem narečju pel ob družinskih, svatskih in novoletnih slovesnostih. Njegove pesmi so priložnice povezane z resničnim življenjem in domačim kmečkim okoljem. Te pesmi so vaščane navduševale, ker je Negro znal vezati z živo besedo veselje in misli, ki živijo kot izročilo v srcih in ustih ljudi ob Teru. Vesela družba, vino in petje so razodevali njegove vedre verz.

Negro je bil ljudski pevec, ki je začel pisati v slovenskem narečju ob Teru in s tem branil tudi pravico do zaštite te domače slovenske govornice.

V «La battana» (marec 1982 st. 63-64) je Pavel Merku analiziral značilnosti in besedilo Negrove pesmi.

Umrli je v Zavarhu 26. decembra 1971.

Poznana je pesem o Žvanati, o bogati, a skopuhni vdovi, katere pripisujemo dve kitici:

«Suanata to je na stare duoua, veliko boata, ma so pride dan berač ta na gne urata prasad dan tek polente al košček kruha Suanata stjen krajan na jè luha.

Na ma deset krau tou hljeve anu prasze 2 para ma to je na senà tikaj diuja na avara ke tou svetu to njè kompagne duscì Bal na morla na bi tjela olupiti koso ne uscì.»

Č.V.

Spoznavajmo naše kraje

ARBEČ

3. del

Priimki po arbeških vaseh: Paludnjak, Guion, Qualla, Cedermas, Battistig, Specogna, Gorenzsch.

Tipičen priimek pri Kamunjarju, ki je dal ime tudi kraju, je Camugnero.

Na Kalu se je rodil duhovnik *Ambrōž Gujon* (1885 - umrl je v Montevectu, Forlì, leta 1948). V prvi svetovni vojni je bil vojaški kaplan med «arditi», nato se je preselil v Rovigo (dežela Veneto), kjer je ostal nekaj let. Leta 1921 ga najdemo v tržaški škofiji. Služboval je predvsem v Istri (Rozzo d'Istria, Pingente, Lanischie). Po letu 1933 se je preselil v Romagno, kjer je umrl 1.2.1948 v župniji Montevectio.

Iz teh krajev ali Arbeča je bil duh. *Alojz Birtig*, rojen leta 1885 in umrl doma leta 1909 star komaj 24 let. Tu ga omenjamo samo zato, ker so mu sorodniki postavili lep nagrobni kamen, ki je pritrjen na zidu arbeškega pokopališča in ima lepo posvetilo v slovenskem jeziku. Med drugim je zapisano: Sklonil se je k grobu / kakor prerano osohla cvetica / a ostaja za njim / dišava najlepših čednosti / in vzgled življenja / polnega božjega strahu in modrosti.

Iz Arbeča je bil tudi duhovnik *Miha Muzzigh*, dolgoletni župnik v Špetru. Rodil se je 2. septembra 1813 in umrl 4. februarja 1889. Bil je zelo razgledan duhovnik in je imel velik vpliv na sorate.

V Špetru je bil za župnika 39 let (od leta 1850 do 1889) in po vsej verjetnosti je tudi on dal pobudo, da se tiska v slovenščini Katekizem za Slovence videmske nadškofije na Beneškem (Gorica 1869, tretja izdaja Viden 1911). V Nadiški dolini je bil duša patriotskega gibanja (Comitato civico), ki se je prizadevalo, da bi prišli naši kraji iz Avstrije pod Italijo (prim. tudi Peter Podreka in njegove pesmi pred priključitvijo h kraljevini Italiji). Bil je tudi prijatelj domačih patriotov (Struchil Michele, Pirich Giuseppe, Deganutti Giovanni iz Špetra in inž. Giovanni Manzini iz Podbonesca). Da je bil za veden Slovenec priča tudi slovenski napis, ki stoji na njegovem nagrobnem spomeniku na špetskem pokopališču: / C.G. Mihael Mučič / XXXIX let šempeterski župnik / svoji čredi skrben pastir / priljubljen oče / izgleda kršanskih čednosti / po trudapolnem življenju / tukaj obžalovan počiva. /

Marko Redelonghi je bil doma iz Zapatoka in velja za najvidnejšega partizanskega organizatorja v Benečiji, zato mu je bil od Jugoslavije posmrtno podeljen naziv narodnega heroja. V akciji pri Povolettu pri Vidnu (12.3.1944) je s svojo skupino uničil 9 nemških letal, ki so preletavali in bombardirali slovenske vasi. Pri tem podvigu je bil Marko ranjen, a so ga njegovi tovariši rešili in odpeljali v hribe. 28.3.1944 so Nemci obkolili Zapatok, prijeli starega Redelongija in njegovega sina ter jih trpinčili, da bi od njih zvedeli, kje se skriva Marko. Preden so odšli so jima požgali vso pohištvo. 11.5.1944 so se Nemci vrnili v vas, spravili vse ljudi

pred hišo starega Redelonga, tega pa so postavili pred zid in ga iz maščevanja ustrelili. Dovolili so mu, da ga je duhovnik spovedal in previdel.

Ustrelili so ga nemško - avstrijski vojak in, po pričevanju A. Cuffola, zgladila, da so se nekateri od njih branili streljati nedolžnega starčka.

Nemci so dolgo časa zasledovali partizana Marka, končno so mu prišli na sled in nekje pri Breginju so obkolili njegovo četo. Partizani so se močno borili, a na terenu je ostalo več mrtvih, med temi Marko Redelonghi, ki se je v zadnjem trenutku sam ustrelil, da ne bi padel Nemcem v roke. Imel je približno 30 let. To se je zgodilo maja meseca leta 1944.

B.Z.

Mi včeraj in danes

Čemursko cementarno so zarjes podrli

Pretekli mesec smo pisali v našim listu na široko, de imá namjen družba »Italcementi«, ki je lastnik cementarne u Čemurju, podrjeti to fabriko. U tistem dopisu smo tud opozoril oblasti, de naj uzamejo potrebne provedimente za ne pustit, de ta trust, ki kontrolira 80% produkcija cementa u Italiji, de bi dau podrjeti to fabriko, ki je edina u Beneški Sloveniji. A nič ni pomagalo, de smo razložil kritično ekonomsko stanje Nadiške doline, družba »Italcementi« je podrli cementarno.

Djeluci, ki so djelali desetletja u tisti fabriki, so sada zgrabili za krampe an lopate an poderjali objekt, ki jim je daju leta an leta djelo. Nekatjeri so stali ob kraju, ni jim šlo djelo od rok, gledali so s souznimi očmi kako se poderja fabrika an u oblakih polverja so videli uso svojo preteklost — djelo an zaslužek an tud uso prihodnost — dižokupación.

Kamjoni an vozovi so se varstili u dougih kolonah pruot Čedadu, kamor so vozili opeko an drug materijal, ki je še za nuc, dok njeso po-

derli cementarne do tal.

Naši ljudje so obupani. Kaj bojo počel sada? Kajšnih 70 djelucu je imjelo zadnje čase u tej cementarni djelo an zaslužek, torej 70 družin je imjelo usakdanji kruh. Rjes je, de gremo pruot pomladi, de se bojo začela djela, a za nas je nimar zima, ker je zlo težkuo ušafat djelo. Nekatjeh djelucu, ki so djelali u tej cementarni, se je že odločilo, de bojo šli u Nemčijo na djelo, nekatjeri pa u druge države, sevjeda, če jih bojo tjeli. U zadnjih časih so zdradniške kontrole zlo stroge, ker gledajo le mlade an močne djelaune ljudi.

Ker je ostalo tarkaj djelaueu kar čez noč brez djela bi muorale oblasti kaj nardit za preprečit ubuoštvo u tjeih družinah. Sada se boje tle an tam začela u Nediški dolini javna djela, naj bi uzeli najprvo te na djelo ali pa naj jim poskarbijo kje druge kajšno okupaciju. Troštamo se, de bojo u Čedadu u tisti cementarni uzeli na djelo narbuj potrebne dižokupane.

«Matajur» 1.-15. februarja 1956

S. LEONARDO

Quanto costa l'acqua del «Friuli centrale»

L'acqua dell'acquedotto del Friuli centrale che è da tempo al centro di polemiche e discussioni nelle Valli del Natisone, è ancora una volta sulla bocca di tutti e in particolare nel comune di S. Leonardo. Pare infatti che l'allacciamento dell'acqua comporti per l'utente una grossa spesa che non tutti sono in grado di sostenere.

A questo riguardo l'avvocato Giovanni Battocletti ha presentato nei giorni scorsi un'interrogazione al presidente della Comunità montana della Valli del Natisone, di cui è consigliere. Battocletti chiede se risponde a verità la richie-

sta ai concessionari di una somma che va dalle 350 alle 400 mila lire per la posa in opera delle nuove condutture che portano nel Comune di S. Leonardo l'acqua dell'acquedotto del Friuli centrale.

In caso affermativo, Battocletti chiede l'intervento della Comunità montana per non far sopportare agli utenti la spesa di un'opera che di solito, almeno fino al contatore, resta di proprietà dell'Ente erogatore. Il consigliere comunista chiede inoltre che l'argomento sia inserito nell'ordine del giorno della prossima assemblea.

Premiazione del rappresentante della Pizzeria «Al Sombbrero», 3° classificato al Torneo dei bar di Cividale.

In pochi hanno capito il significato di «Torneo ricreativo»

Si è concluso dopo un mese di «battaglie» il torneo dei Bar di Cividale; la vittoria è andata con i calci di rigore alla formazione del bar agli «Sportivi» di Borgo di Ponte, per la differenza di una rete (5-4), nei confronti della «Gelateria Bussola» di Paolo Cernoia. I tempi regolamentari ed i supplementari si erano conclusi con il risultato ad occhiali. Nella finale del terzo posto fra le Pizzerie «Al Sombbrero» di Ponte S. Quirino e Derna di Cividale l'ha spuntata per 8-5 dopo i rigori la formazione di Mario Solazzo, la gara si era conclusa con il risultato di 3-3. Durante questa gara è stato lasciato da parte l'agoni-

simo i giocatori ed i dirigenti erano seduti sulla stessa panchina, il direttore di gara non ha avuto problemi, né contestazioni, i giocatori in campo ed il pubblico si sono divertiti. È questo il clima ideale che dovrebbe regnare in simili tornei, le due formazioni seppure prive di due attaccanti quali Paviotti e Seclì infortunatisi nelle semifinali hanno dato spettacolo con sei reti equamente suddivise. Al termine delle gare nei discorsi è stato esaltato «l'agonismo» ricordando «qualche infortunato»... ecc., da ciò si può facilmente dedurre che il calcio «ricreativo» è morto, e sepolto!

Velik uspeh turnirja v malem nogometu v Grmeku

Na Ljesah pri Klodiču, v grmiški občini, se nadaljuje 1. Turnir v malem nogometu «S.D. Grmek», ki ga je organiziral prav Športno društvo Grmek. Tekme potekajo na malem igrišču ob telovadnici na Ljesah, ki je bilo za to prilagoditveno razširjeno v rekordnem času.

Nihče ni pričakoval takega uspeha. In res se na Ljesah te dneve bori za končno zmago 16 ekip, tako beneških kot furlanskih, ki s kakovostno in močnejšo igro privlačijo navdušeno občinstvo. Presenetljiva je velika prisotnost publike, ki se vsak večer zbere okoli malega igrišča in z zanimanjem sledi igri ter navdušeno navija za eno ali drugo ekipo.

Izredno dobra je tudi kakovost igre, saj velika večina igralcev igra z dobrim uspehom nogometna prvenstva v 1., 2. in 3. kategoriji videmske pokrajine. Do sedaj, ko smo še v eliminacijskih skupinah (napredovali bosta dve ekipe vsake grupe; vseh je 4 in so se sestavljene iz 4 ekip), so se posebno izkazale ekipe «Legno più» iz Klodiča, «Bar al Cacciatore» iz Hrastovjega in ekipa «4 Tende» iz Pasian di Prato. Velika negotovost vlada med drugimi ekipami, kar se tiče napredovanja v četrtfinale, saj so si več ali manj enakovredne.

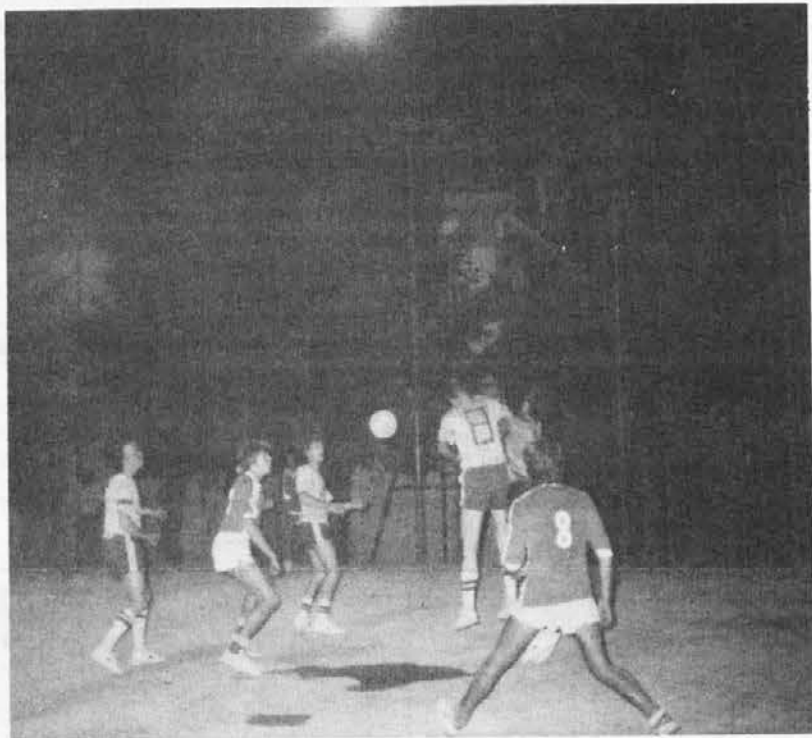
Turnir, ki se je začel 13. julija, se bo končal s finalom, ki bo 29. julija. O tem pa bomo še poročali.

Zaenkrat naj gre naša pohvala grmiški občini, ki se je še enkrat izkazala kot zelo aktivna, Športnemu društvu Grmek in posebno pa članoma tega društva, Paolu Giro in Francu Clodig, ki sta z velikim navdušenjem prevzela odgovornost za čimboljši uspeh «1. Turnirja v malem nogometu S.D. Grmek».

Za T.O. ZSSDI
Marko Predan

TUTTOSPORT

Questa pagina è stata curata da:
Paolo Caffi,
Marco Predan,
Germano Cendou.

Una fase dell'incontro Beneco - Bar al Bivio (4-1).

Successo al di là di ogni aspettativa del torneo di calcetto organizzato dall'Associazione sportiva Grimacco a Clodig che è giunto oramai alla stretta finale.

Il torneo a cui partecipano 16 formazioni, di cui la maggior parte delle Valli, sono infatti rappresentati tutti i comuni, si concluderà lunedì prossimo quando ci sarà la finale, mentre le semifinali sono previste per sabato 27 luglio.

Vale la pena di sottolineare la grossa partecipazione di spettatori che ogni

sera, dai bordi del campo ultimo a tempo di record, ha seguito tutte le fasi del torneo.

Chi si aggiudicherà il trofeo triennale A.S. Grimacco è ancora presto per dirlo. È doveroso però ringraziare l'amministrazione comunale e l'associazione sportiva di Grimacco (in particolare gli instancabili Paolo Giro e Franco Clodig) che al di là dell'aspetto sportivo hanno saputo aggregare tanti giovani e vivacizzare queste serate estive.

Calcio è anche amicizia fra popoli vicini

La gara fra la rappresentativa delle Valli e quella di Caporetto - Tolmino è stata bella e ricca di bel gioco, ma ha messo in mostra un'altro aspetto e cioè quello dell'amicizia e della stima reciproca dei protagonisti. Alla fine il risultato dei locali ha assunto proporzioni grandiose, ma gli ospiti hanno la scusante di avere da poco iniziato la preparazione se si esclude qualche elemento, e di avere una età maggiore. Il pub-

blico ha apprezzato lo spettacolo applaudendo le due formazioni. Al termine a tutti i protagonisti una medaglia ricordo, ai due capitani la consegna della Coppa dell'Amicizia fatta da Enzo Bernard e dal prof. Claudio Bordon, allenatori che in un recente passato sono stati protagonisti allenando formazioni delle Valli. A tutti un arrivederci all'anno prossimo.

Rappresentativa Valli del Natisone.

Rappresentativa Tolmin-Kobarid.

Più bravi con la «doppietta» o con il pallone?

Se dopo le battute di caccia tornassero a casa con tanta selvaggina, paragonandola al rotondo risultato ottenuto nei confronti dei loro colleghi di Pulfero correndo dietro al pallone, invece che alla preda, ci sarebbe grande festa a S. Pietro.

I sanpietrini si sono imposti nettamente in trasferta davanti ad un numeroso, straripante e fragoroso pubblico, curioso di vedere all'opera di propri «fans» con il risultato tennistico di 8-2.

Il «fido capitan» Rino Mulloni, condottiero della truppa del presidente Matteligi a guidare i suoi nell'impresa, con Renato Sittaro para quasi tutto, con i possenti Dorbolò e Chiabai con a fianco l'astuto Cosmacini e per i casalinghi «cugini» è stata notte fonda! A fare tornare a tutti il buonomore ci ha pensato il pasto ristoratore, con griglia e vino in abbondanza e con la promessa, di una rivincita che verrà concessa!

PALLAVOLO

Amichevole tra Friulexport e Polisportiva di S. Leonardo

Nell'ambito dei festeggiamenti per la festa del patrono S. Ermacora, si è svolta sabato 13 luglio nel nuovo campo di pallavolo e pallacanestro di Savogna un incontro amichevole di pallavolo tra la squadra della Friulexport e la squadra di pallavolo della Polisportiva di S. Leonardo. L'incontro seguito da un folto pubblico — presenti erano anche il vicesindaco Luciano Laurencig ed altri amministratori — si è concluso a favore della Friulexport per 3 a 1.

A ricordo dell'incontro sono state offerte alle ragazze delle due formazioni targhe e medaglie. Una coppa è stata offerta anche dall'Unione dei circoli sportivi sloveni della provincia di Udine.

Il prof. Bordon consegna a Toni Podrecca la «Coppa dell'amicizia» al termine della gara di Savogna.

SV. LENART

Laška voda in prevara (inganno)

Vsi so se čudili, kadar so začeli voziti vodo iz Laškega v naše doline, ki imajo studence po vseh naših brezjih in dolinah.

Pravli so nam: «Vaša voda ni dobra, ni zdrava, ne velja nič!»

In kje je resnica? Resnica je, da smo pili nad tavžent ljet naše vode in obedan ni umaru zavojo vode, če se ni utopiu u rjeki in obedan ni plačjavu vode za jo pit. Naša voda je zastoj jo daje mo tudi Čedadu in drugim laškim komunam (beri Pojana). Tudi Arpit ima dobro vodo, če so ga tjeli na vso silo vzeti in ni še rečena zadnja besjeda, da nam ga ne bojo vzeli.

Voda, še buj ku kaman, gre zmjeraj rada navzdol, muora teči dol pruoti muorju, zatuo je čudno in pruoti naturno, da zdaj teče voda iz Laškega gor u naše dolina in da jo muoramo plačvat, ku laški Tokaj in Merlot. Mi da jemo zaston laškemu konsorciju «Pojana» našo vodo. Pravila, regolament od tega Konsorcija je tak, de zaston parpeje vodo do števca, do kontatorja vsakega potrošnika (utente). Teh pravil se daržijo po vsem svetu. Zakaj ne velja tak regolament tudi za Acquedotto «Friuli Centrale»? V Svetem Lenartu vprašajo tudi od 350 do 400 tavžent lir za djelo, ki bi ga ne muoru plačjat

potrošnik (utente).

Tisti, ki je djelo opravu, muora bit plačjan, tuo je sigurno in pošteno, ma dnar ga muora vetegniti gospodar od vode, komun al pa gorska skupnost (Comunità montana).

V zvezi s tem je konselj gorske skupnosti Nediških dolin, avokat Battocletti napravu vprašanje (interrogazione) na gorsko skupnost (berite v italijanščini na drugem mestu). Bomo videli in čuli, kaj mu bojo odgovorili.

Ljudje njeso podpisali obednega kontrata z gospodarjem vsiljene vode. Če ga je podpisu kajšan drug, naj poskarbi tudi za denar, za takuo drag «alaciamment»!

Zakaj nas muorajo imeti takuo «poceni» za norce?

Se šele spominjamo na ljeta, hitro po zadnji uejski, ko so nam «parpejal» elektriko u gorske vasi. Vsaka družina je muorla dat po dva «pala» in tri zornade djela - rabuote zastonj, da so naši ljudje skupali jame za postavitev drogov. V nobenem drugem kraju se kaj tajšnega ni zgodilo!

Samuo te buoge se lahko muoze in gajufa!

Al se z Laško vodo spet ponavlja tajšna galjufija, kot z elektriko pred 38. leti?

Dorič

Med Klodičem in Petarnjelom že no ljetu manjka kos provincialne cješte

Lansko ljetu telega cajta je puno deževalo, lilo je kot iz škafa in nuoč je «ukradla» an kos asfalta na provincialni cesti, ki pelje od Klodiča do Petarnjela, skuoze dreške vasi pod Kolovratom in se kot kolač spet poveže s provincialno cjesto u Klodiču. Ni samuo provincialna, je tudi panoramska in turistična ciesta, po kateri se vozi vsak dan puno avtomobilov in kamionov, pa tudi avtobusi.

Zapisi smo, da je nuoč «ukradla» kos asfalta, zak ga ni nazaj od obednega kraja. Resnica pa je, da ga je ob nalivu plaz odnesu in obedan se ne pobriga, da bi zazidu no malo zidu, še manj pa Provinčja, ki je ciesta nje.

Kmalu potle, ko je plaz odnesu kos cješte (to se je zgodilo na Logu, blizu

znane Mizertove hiše) so obkolili praznino, brezno z malimi kolici, povezani z rimeljini in latami. Ciesta se je stisnila u uosko garlo in ker so pred plazom in po plazu ovinki, obstaja vsak moment nevarnost, da pride do kajšnega hudega incidenta. Povedali so nam, da se ciesta še uderja.

Mislimo, da en zid bi ne koštu puno denarja in takuo bi bla odstranjena nevarnost za incidente.

Al je Provincija zaspala? Al so zaspale vse oblasti? Če pa pride do incidenta, se bojo basal dan na te družega krivdo (causo).

Dužnust kronista je, de tajšne reči vidi in napiše, zdaj pa je dužnust oblasti, da vidijo in postrojejo.

Urniki miedihu v Nediških dolinah

DREKA

doh. Lucio Quargnolo

Kras: v torak an petak ob 13.30.

Pacuh: v sriedo ob 12.00.

Trinko: v torak an petak ob 14.00.

GARMAK

doh. Lucio Quargnolo

Hlocje: v pandiejak an torak od 15.00.

do 16.00.

v sriedo an četartak od 11.00.

o 12.00.

v petak od 17.00. do 18.00.

doh. Renato Trainiti

Hlocje: pandiejak, sriedo an saboto ob 14.00.

PODBUNIESAC

doh. Filippo Bonanno

Podbuniesac: od pandiejka do petka

od 9.30. do 12.30.

popudan od 15.30. do 17.30.

Črnivrh: v saboto od 10.00. do 12.00.

doh. Giuseppe Ferretti

Podbuniesac: od pandiejka do petka

od 13.00. do 14.00.

SOVODNJE

doh. Pietro Pellegritti

Sovodnje: v pandiejak, torak an petak

od 10.00. do 12.00.

v sriedo od 16.00. do 18.00.

v četartak od 9.00. do 10.00.

ŠPIETAR

doh. Edi Cudicio

Špietar: v pandiejak, torak, četartak,

petak an saboto od 9.30. do 12.00.

v sriedo od 16.00. do 18.00.

doh. Pietro Pellegritti

Gor. Barnas: v četartak od 10.15. do 12.00.

Špietar: v sriedo od 11.00. do 12.00.

v petak od 17.00. do 18.00.

SRIEDNJE

doh. Lucio Quargnolo

Sriednje: v pandiejak od 11.00. do 12.00.

v sriedo od 13.00. do 14.00.

v petak od 9.00. do 10.00.

v saboto od 10.00. do 11.00.

Gor. Tarbi: v sriedo ob 14.30.

doh. Renato Trainiti

Sriednje: v četartak od 14.00. do 15.00.

Gor. Tarbi: v četartak od 15.00. do 16.00.

SV. LIENART

doh. Lucio Quargnolo

Gor. Miersa: v pandiejak an torak od 17.00. do 18.00.

v sriedo an četartak od 9.30. do 11.00.

petak od 10.30. do 12.00.

v saboto od 11.00. do 12.00.

doh. Renato Trainiti

Škrutove: od pandiejka do sabote od 9.00. do 12.00.

Značka in diploma za aktiviste O.F.

Ob 40. letnici osvoboditve izpod nacišističnega jarma, so podelili v Trstu in Gorici večsto spominskih značk Osvobodilne Fronte Slovenskega Naroda in diplom bivšim aktivistom O.F. in borcev za svobodo.

Tudi v Beneški Sloveniji, Reziji in Kanalski dolini je bilo precej aktivistov O.F. in borcev NOB, ki so bili preganjani tudi po vojni. Zakaj samo preganjanje in ne priznanje? To vprašanje so si postavili nekateri bivši borci in zganile so se tudi organizacije, da bodo dobili že letos priznanja O.F. tudi naši bivši aktivisti in zaslužni borci.

PIŠE PETAR MATAJURAC

Kmet, drva, pes in salam

Pred par dnevi sem se pelju po Rečanski dolini, ki je takuo ljepa, pa zmieraj bulj zapuščena. Od kar pobjerrajo smeti še u garmiškem komunu, pa je rjeku bulj čedno, se vidi malo več tistih žakju iz plastike in drugih cunj, ki so bile obješene po uarbah in sa je zdjelo vse na garda maškerada. Sada rjeku je čedno, lepua za oči turistov, narbuj pa so veseli ribolovci. Tale je na dobra novica za vse brauce. Kar pa ti užalosti srce in «užali» oči, je zapuščenost sveta, puoja, senožet. Saldu manj sve-

ta obdjelanega, se ne vidi vič ljepih kopi sena, pa samuo visoka trava, da tudi če je goba, jo gobar ne najde.

Videu pa sem puno očejelih, posječenih hosti. Darva so drage in se lepua prodajajo, a še bulj pa je draga nafta za ogrevanje stanovanj, hiš, zatuo se jih že puno vrača h starodavni kurjavi, h darvam.

Takuo sem videu ob cesti, ki pelje po Rečanski dolini do Dreke puno lepua zažaganih an zloženih darvi. Zavoju radovjednosti sem se ustavu par kumetu, ki je biu glih končal (finiu) skladat darva in postavju gor na kup zelene ljeskove vjeje.

«Zakaj tiste zelene vjeje, tisto listje gor na darva? Morebit, de so napruodaj? Se bojte, da se vam posuše in zgube na teži (na pezu)? Če so pa darva za duom, grešite, djelate slavo, se vam ne bojo posušile in ne bojo lepua gorjele.»

«Nič od vsega tega, kar ste me vprašu in kar ste mi povjedu,» mi je odgovorju kumet in še doluožu: «Tle par nas, ob cjestah kradejo darva in tisti,

ki mi jih bo teu ukrast, bo muoru zmetat liščje dol in jaz bom poznju, da so mi zmanjkale!» se mi je modro zasmejau.

Zasmejau sem se tudi jaz in šeu naprej. Na miseu mi je paršla zgodba o turistu, psu in salamu, ki vam jo tle napišem. Iz neznanega sveta je paršu u našo deželo turist, ki sigurno ni biu samuo no malo parsamuknjen. U drugih besjedah povjedano: manjku mu je vič ku kajšan petak.

Tale naš turist je šeu u butigo, da bi ukupu kruh. Nad budgarjevo glavo je zagledou obješen salam.

«Kaj je tuo?» je vprašu.

«Tuo je salam. Kaj ga niste še nikdar videu?»

«Ne!» «Pa kaj služi?»

«Tuo je dobra, okusna rječ za jest!» In budgar mu je muoru povjedat vso štorjo od salama, kakuo se ga djela in kakuo se ga je.

Nazadnje je turist zahtevau od budgarja, da mu napiše recept, kakuo se je tuo zmljeto praseče mesuo, stlačeno u čerjeva.

Budgar je hitro zastopu, s kuom ima opravilo, mu napiše recept in proda salam.

Turist spravi u eno gajufo recept, u drugo pa salam, a salam je biu takuo doug, da mu ga je vič ku pou majalo iz gajufo in ko prestopi prag butige, pride lačen pas, mu ga popade in odnese. «Le nesi ga, le, saj ga ne boš znu jest. Imam jaz recept tle u drugi gajufo!» zarjuje nad psam turist.

Psa prav gotovo ni brigau recept za ukrast in pojest salam. Lahko je pustju recept turistu u gajufo.

Tudi tat, ki je podoban lačnemu psu, lahko pusti našemu kumetu listje na cesti, ko mu odnese darva.

Vas pozdravja Vaš Petar Matajurac

COMUNICATO

Si avverte la spettabile clientela che con decorrenza 1.9.85 la Sub-Agenzia di Cividale della RAS - Riunione Adriatica di Sicurtà - verrà affidata al sig. Novelli Roberto - con sede in Cividale del Friuli via Marconi 8 - tel. 731882 (presso Autoscuola Cividalese). Al sig. Miani Francesco che cessa l'incarico subagenziale i più sentiti ringraziamenti per la collaborazione prestata e per quella che in futuro vorrà prestarci.

RAS

RIUNIONE ADRIATICA DI SICURTÀ

DAPPERTUTTO CON I MIGLIORI AGENTI

Agenzia principale di Manzano

Via S. Giorgio 36 - tel. 755253-755334

Agenti procuratori Querini Gianni e Bernardis Roberto

Banca Agricola Gorizia
Kmečka banka Gorica

Ustanovljena leta 1909

GORICA — Korzo Verdi 55 — Tel. 84206/7 - 85383

Telex 460412 AGRBAN

Novi Matajur

odgovorni urednik:

Izidor Predan

Izdaja in tiska

Trst / Trieste

Fotokompozicija:

Fotocomp Videm

Settimanale - Tednik

Autorizz. Tribunale di Trieste n. 450

Naročnina - Abbonamento

Letna za Italijo 17.000 lir

Za inozemstvo 27.000 lir

Poštni tekoči račun za Italijo

Conto corrente postale

Novi Matajur Čedad - Cividale

18726331

Za SFRJ - Žiro račun

50101 - 603 - 45361

«ADIT» DZS, 61000 Ljubljana

Kardeljeva 8/II nad.

Tel. 223023

Letna naročnina 480 ND

OGLASI: 1 modulo 34 mm x 1 col

Komercialni L. 13.000 + IVA 18%

Dežurne lekarne Farmacie di turno

Od 27. julija do 2. avgusta 85

Čedad (Fornasaro) tel. 731264

Manzan tel. 754167

Tavorjana tel. 712181

Zaprte zaradi počitnic

Podbonesec

S. Giovanni al Natisone

Čedad (Fontana)